

Kochav kachol

Zpravodaj č. 1/2012

Židovská obec v Ostravě, ul. Tovární 15, Ostrava 9, 709 00

Webová adresa: Židovská obec v Ostravě, e-mailová adresa: sekretariat@kehila-ostlava.cz, telefon: 596 621 354

Příběh, který v literatuře nenajdete

II. díl

Mgr. Marie Šedá

Když mne tam strážník dovezl, byli tam již o mém příjezdu informováni a tamější židovský vedoucí tábora zvaný Judenältester mi přidělil v baráku malý samostatný pokoj. Na druhý den přišel soukromý pracovník RAB a sdělil mi, že mým úkolem bude založit evidenci odborných pracovníků, zedníků, zámečníků a podobných řemeslníků. Dal mi spoustu dotazníků a moje práce měla začít v tomto lágru a i v dalších, kam budu nucen jezdit, samozřejmě vždy v doprovodu strážníka. Byl jsem tudíž ihned něco vyššího, než ubohý pracující koncentračník.“ (Müller, s. 2). Součástí tohoto pracovního tábora byl i ženský tábor. Ženy šily a opravovaly černé uniformy. Práce s evidencí řemeslníků a odborných pracovníků bylo čím dále tím více. Poté, co přijela do ženského tábora skupina nových žen, dostal Erich Müller posilu. „A jednoho dne mi oznámil Judenältester, že přijde malá skupina nových žen, aby si z nich nějakou vybral. A jako dnes vidím před sebou skupinu asi dvaceti dívek, rozhlížím se po tvářích a postavách a vybral jsem si Theu Teitzovou. Tak začala naše společná práce a známost“ (Müller,s.3)

THEA TEITZ

(ZDOJ: RODINNÉ ALBUM)

Thea Teitz pocházela z Katowic, měla dobré vzdělání. Němčinu (a také polštinu, francouzštinu i angličtinu) ovládala perfektně. Díky jejímu kontaktu se podařilo propašovat zprávu od Aničky, že odjíždějí do nějakého dalšího tábora. Odjeli – do Osvětimi. Byla to její poslední cesta. To ale tehdy Erich a nikdo kolem něj netušil.

Po rozkazu k likvidaci Klettendorfu byly všechny ženy včetně Thei převezeny do **Ludwigsdorfu**, kde byla zbrojní továrna I. G. Farben. Muži byli převezeni do SS – lágru Reichenbach, pouze dva z nich (včetně Ericha Müllera) do **Langenbielau** (Bielawy), což byl tzv. venkovní tábor SS lágru Gross Rosen.

20. července 1944 došlo k pokusu o zabití Adolfa Hitlera. Odpůrci režimu (z řad armády) plánovali, že následně nastane státní převrat a poté začnou vyjednávat o míru se západními spojenci. Akce, představující jeden z vrcholů německého protinacistického odboje ale nevyšla a spiklenci byli popraveni. V táboře prožili vězni

hrozný strach, obávali se, že to odnesou Židé. Němci se ale tentokrát spokojili „jen“ s popravou více než 200 spiklenců.

Pochod smrti se nekonal

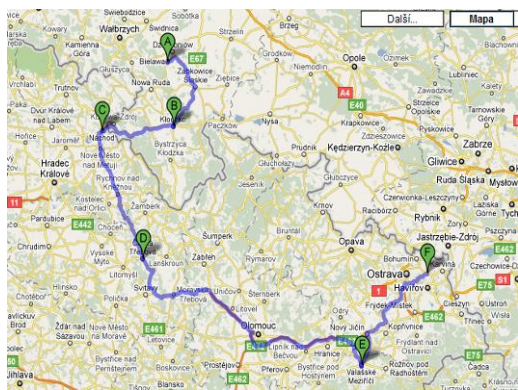
„Pak však v poslední zimě přišel rozkaz nastoupit s jednou dekou a kouskem chleba s tím, že opustíme tábor a vydáme se na pochod smrti¹, jak byly tyto pochody později nazvány. Po několikahodinovém stání na mrazu přišel rozkaz vrátit se do baráků. Zjistili totiž, že celá oblast již byla natolik obklíčena Rusy, že přechod vstříc Američanům, kam zajisté chtěli, byl nemožný. Přibývalo denně mrtvých, nebylo čím léčit, nebylo co žrát a jednoho dne jsme zjistili, že veškeré stráže jsou pryč, a že jsme tedy volní“ (Müller, s. 4 - 5).

Cesta ke svobodě

Plot z ostnatého drátu už nebyl pod proudem, a tak se vězni probourali ven a zamířili do města. To už bylo téměř úplně opuštěné. Malá skupina Čechů zůstala v blízkosti tábora: Najednou jsme viděli v dálce, že se od města blíží nějaké auto. Přijel džíp, v něm seděl nějaký vyšší důstojník a za ním stál se samopalem ruský voják. Důstojník byl okamžitě vynesena na ramenou z auta, byl ihned přistaven stůl nebo bedna a důstojníka tam postavili. Ohlásil nám v ruštině, že nám přinesli svobodu (našlo se ihned několik tlumočnicků), a pak se zeptal na stav nemocných“ (Müller, s. 5). Ruský důstojník oznámil, že město bylo osvobozeno a zeptal se na stav nemocných. Příští den byla přistavena auta a nemocní převezeni do nemocnice, kde se jich ujali lékaři a další zdravotníci. Ti museli nastoupit do práce pod trestem smrti. „...nějaký sovětský důstojník se zeptal, proč chodíme v takovém oblečení. Když jsme se pokusili vysvětlit mu v naší - jemu neznámé - řeči, že jsme z koncentráku, a on zjistil, že jsme Židé, tak začal mluvit jidiš ... Vyzval nás, abychom s ním šli, rozhlížel se ulicí a když uviděl krásnou vilu, na níž byl nápis „Dr. Ringer“, tak tam zazvonil. Když samozřejmě nikdo neotevřel, tak zavolał kolemjdoucího vojáka a nařídil mu vypáčit dveře, což ten ihned učinil pařbou svého samopalu. Tak jsme poprvé a naposled vnikli do cizího bytu vloupáním. Našli jsme dole zařízenou ordinaci ... Někdo přitáhl ze spížky sklenice zavařeného ovoce, které jsme hned otevřeli a cpaři si obsah rukama do úst. Pak jsme šli z překrásné haly do prvního patra a tam jsme v jednom sekretáři otevřeli jeden šuplík, který byl plný stříbrných přístrořů. Co s tím, to nebylo nic pro nás“ (Müller, s. 5). Jediné, co mělo v tu chvíli cenu, bylo jídlo, svoboda, domov...

Cesta domů

Ve městě začal fungovat úřad řízený bývalými německými antifašisty. Muži dostali klíče od jedné restaurace s pokoji, kde se ubytovali. Navíc se tam objevila i Thea, která se vydala Ericha hledat. Pro nedostatek polských úředníků byla zaměstnána u dosazeného polského komisaře. V té době už zjistila, že z jejich příbuzných nikdo nepřežil a rozhodla se prozatím zůstat v Bielawě. Erich Müller ale toužil vrátit se domů, do Orlové. Doufal, že se tam setká alespoň s některými příbuznými, s rodiči, se sestrou Kätte, švagrem Davidem, možná synovcem Kurtem..., „Usnesli jsme se proto požádat sovětského „komendanta gorodu“, aby nám dovolil předčasný odchod před

úřední repatriací. Ohlásili jsme se u něj a já jsem byl určen jako mluvčí. Přivítal nás srdečně, když jsme se představili jako Čechoslováci, a ptal se na naše přání. Když jsme mu prozradili náš úmysl, který mu byl tlumočen přivolaným tlumočnickem, řekl kategoricky „ne! ... A když jsem se ho zeptal, co máme dělat, dostali jsme jednoznačnou odpověď: „rabotat“². Rabotali jsme pět let pro hitlerovce a sotva jsme byli pár dní volní, tak jsme měli znovu rabotat, tentokrát pro Sověty“ (Müller, s. 6). Díky Theiným kontaktům se malé skupince podařilo vyjet tajně za město, odkud se vydali na pochod do neznáma. Po několika dnech narazili na otevřenou restauraci, kde požádali hostinskou o něco k jídlu. „Pak jsme ji poprosili, zda bychom u ní mohli přespat. Zatvářila se divně s pohledem na přítomné ženy a pak nám řekla, abychom se šli podívat dozadu na ubytovny. Tam jsme našli špinavé a zakrvácené postele, což nás a naše ženy okamžitě odradilo. Později jsme zjistili, že tam každou noc chodí sovětsí vojáci a přivádějí a znásilňují ženy“ (Müller, s. 6). Naštěstí se objevili Češi s bílomodročervenými páskami na rukávech. Celou skupinu repatriantů² naložili na auto a převezli je za hranice do Československa. V obci už o nich věděli, srdečně je přivítali a na noc si je rozdělili do rodin. Druhý den ráno je na žebříňáku převezli do městečka na nádraží. Vlaky jezdily jen občas, ale navrátilcům se podařilo dostat se do Náchoda a z něj do České Třebové.

„Konečně jsme dojeli do České Třebové, kde již začala fungovat nějaká stráž a pokusila se tu obrovskou skupinu lidí nějak zorganizovat. Tam jsme se rozhodli nechat si vystavit nějakou „bumážku“ na naše jména jako repatrianti. Zeptal jsem se, kde je tady nějaký úřad a byl jsem nasměrován k národnímu výboru; toto jméno jsem slyšel poprvé. Když jsme tam přišli, ... zeptal se nás nějaký tamější člověk, co si přejeme. ... přišli jsme k velké budově, kde byl nápis N.S.B. a u budovy velké oplocené prostranství, v něm spousta lidí a u brány ozbrojený mládenec s čsl. páskou na rukávě. Blesklo mi hlavou, že nás zde chtějí internovat. Začal jsem strašně rvát, co že si to dovolují, že jsme Čechoslováci - repatrianti z koncentračního tábora, což nám však nepomohlo a museli jsme dovnitř.“ (Müller, s. 7-8). Po vyřízení dokladů cestě domů již nic nebránilo. Repatrianti nasedli na další vlak, tentokrát konečně směrem na Ostravu.

Opět doma... po pěti letech

„Když jsme přijeli do Ostravy a vystoupili konečně na Frýdlantském nádraží, ... zeptal jsem se jedné starší paní, kde je tady nějaký úřad. Řekla, že jedině v radnici (dnešní Magistrát), šla s námi kousek a když se dozvěděla, že jsme koncentračníci, tak lítostivě podotkla, že jistě máme hlad a podala nám kornout z novin, ve kterém nesla kostkový cukr. Když jsem konečně přišel na řadu, tak tamní úředník, nějaká vyšší osobnost, dal hned písaře příkaz, aby dle jmen rozepsala ten seznam na místa rodiště (Fryštát, Karviná, Český Těšín) a přitom se mne zeptal, co budu dále dělat. Řekl jsem mu, že po návratu do domovské obce se budu za prvé starat, abych se shledal se svojí manželkou a ostatními příbuznými, jsou-li naživu. Nabídl mi možnost, zda bych nešel k nim. Že potřebují lidi, kteří hlídají internované Němce v táborech. Kategoricky jsem to odmítl s tím, že jen pomyslení na ostnatý drát ve mně vzbuzuje šok. Pak jsme všichni konečně odjeli tehdejší úzkokolejnou tramvají, já vystoupil jako první v Lazích a rozloučili jsme se. Tak skončila naše anabáze.“ (Müller, s. 8). Všechny naděje Ericha Müllera byly marné, doma ze své rodiny nikoho nenašel.

² Repatrianti byli vězni (případně vojáci), vracející se po válce zpět do místa jejího původu.

Nový život

Další osudy Ericha Müllera vypovídají o poměrech v poválečném Československu a přístupu úředníků k bývalému vězni koncentračního tábora. „Šel jsem na bývalý obecní úřad a požádal tamní holku, aby mi vystavila potvrzení, že jako rodák obce jsem se vrátil z koncentračního tábora. Ta však požadovala nějaké potvrzení nebo doklad, tak jsem se rozkřičel, že mluvím o koncentráku a ne o nějakém soukromém výletě do ciziny. Tu se otevřely dveře a vešel starý známý policajt Petráš, který byl dobrým přítelem mého otce. Ten mne ihned poznal a oslovil mne „Erichu“ a dal příkaz k vystavení požadovaného dokladu. Pak jsem se však zeptal, kde bych mohl přenocovat a on mne poslal do jiné místnosti. Narazil jsem tam na protivného komouše, který tvrdil, že nic podobného nemají, i přes mé námitky, že po Němcích musí zde být spousta bytů. Nabídl mi, že bych mohl přespat na milici, což jsem kategoricky odmítl (Müller, s. 8). Raději se obrátil na bývalou sousedku paní Langrovou, která jej mile uvítala. Tam přespal jednu noc a navštívil bývalé bydliště svých rodičů, kde bydleli Vicherkovi. Připravili malý pokoj a tam Erich Müller musel najít sílu znovu žít. Poté, co trochu zesílil, dostal práci na ředitelství dolů Orlová – Lazy a později dostal i byt. Díky slušnosti lidí, u kterých měla rodina uschovány některé věci, nemusel začít úplně znovu. „...seděl jsem jednoho dne na zahradě, když se otevřela vrátka od plotu a vešla mnohaletá známá Roza Thiebergerová. Vytřeštil jsem oči, myslel jsem totiž, že je rovněž nezvěstná. Ta mi řekla, že přežila Osvětim .. Sdělila mi však šokující zprávu, že Anička tam zemřela na tyfus. O rodičích a sestře věděla jenom to, že s největší pravděpodobností šli z vagónů přímo do plynu. Nyní, když jsem měl pěkný byt s částečným zařízením, strašně cítil jsem svoji samotu, asi podobně, jako když klepu tyto řádky a tečou mi slzy z očí. Rozhodl jsem se, že se pojedu podívat za svou dobrou spolutrpiteлку do Langenbielau, kde možná ještě působí... Ježto jsem věděl, kde Thea bydlela, našel jsem ji doma. Radostně jsme se přivítali. Stala se zatím v úřadě významnou osobou... Na druhý den jsem se Theičky zeptal, zda by si mne chtěla vzít. Rozhodla se, že ano, a tak jsem slíbil, že tam zakrátko přijedu znovu, ovšem svatba by musela být během těch pár dnů, kdy jsem měl dovolenou. Mezitím Theička zařídila pomocí vládního komisaře u oddávajícího úředníka - tehdy ještě Němce - antifašisty, že ten vypsál dle bývalých vojenských zákonů ohlášku pouze 24 hodinovou. Pak jsme měli stanoven svatební obřad na desátou nebo jedenáctou hodinu. Svědky byli pro Theičku vládní komisař a pro mne jeden sovětský poručík Když úředník spustil svůj krátký projev, musela to Thea současně překládat do polštiny. Večer byla v tamním hotelu Weisser Hirsch (Bílý jelen) svatební hostina. Thea měla pouze povinnost pozvat hosty, vše ostatní hradil městský úřad. Byla tam spousta převážně sovětských důstojníků a prý ten den nebyly v tamních květinářstvích k dostání květiny: všechny prý byly vykoupeny na naši svatbu“ (Müller, s. 9 - 10). Erich Müller musel odjet zatím sám a Thea měla předat celou agendu úřadu. V té době do města dorazila její sestřenka Inge, která byla rovněž v lágru. Když poté Thea přijela na českou hranici, nechtěli ji pustit Češi – její oddací list byl psán v němčině. Naštěstí se jí podařilo dovolat svému manželovi, a ten si pro obě ženy do Těšína přijel. Začátky nového života ale nebyly vůbec jednoduché, Thea hovořila německy, polsky, anglicky i francouzsky, ale česky se musela rychle naučit, protože by ji nepřijala místní komunita. Tak dva naprosto odlišní lidé, z různého společenského prostředí, z různých zemí našli jeden druhého. Založili rodinu, narodily se jim dvě dcery - Milena a Hana. Obdobně jako většina přeživších se Erich a Thea vzali ihned po válce. Snad jim společnost toho, kdo „tam byl“ a rozuměl, kterému se nemuselo nic vysvětlovat, poskytovalo pocit uklidňujícího bezpečí. Pocit blízkosti osudu a prožitků podpořilo soudržnost jejich manželství. Svazovalo je mocné pouto jejich minulosti, o němž byli přesvědčeni, že ho nikdo nemůže sdílet nebo pochopit. Thea se ke své minulosti nevracela, uzavřela ji do sebe. O jejích zážit-

cích v koncentračních táborech a o „životě předtím“ doma nepadlo ani slovo. Erich Müller své vzpomínky sepsal až po smrti své milované Thei. Celý svůj život bojoval s následky svého věznění, léčil se s těžkými depresemi. Jen ze vzpomínek několika známých a příbuzných, kteří přežili, se dostaly na světlo i některé jeho skutky, o kterých se on sám vůbec nezmiňuje – pomoc lidem kolem sebe podle těch možností, které měl, záchrana vězňů před hladem, kdy při přebírání chleba z pekárny dokázal „napočítat“ nějaké bochníky navíc, tichá lidskost, o které sám nehovořil. Rány jeho duše ale zůstaly otevřené.

Závěr

Těch několik málo Židů, kteří přežili holocaust nebo se vraceli z věznic, fronty nebo z úkrytů, se už neseťkali s mnohými ze svého okolí, ať už rodinnými příslušníky nebo se svými známými či přáteli. Žádná židovská rodina nezůstala nedotčena druhou světovou válkou, pokud se jí nepodařilo uprchnout za hranice mimo evropský kontinent. Židé dodnes nemohou vyčíslit ty, kteří za druhé světové války zemřeli. Spíše lze počítat ty, kteří přežili. Mrtví nemají ani své hroby; pomníky na hřbitovech (pokud byly zachovány) patří těm, kteří zemřeli před válkou. Z původních židovských obcí se zachovala málokterá. Je naprosto nemožné vcítit se do pocitů repatriantů. Místo návratu domů, do svého prostředí, se ocitli naprosto vykořeněni, bez vazby na rodinu, na své přátele. Většina marně hledala svou rodinu, ale také svůj majetek, který ne vždy byl rozkraden Němci. Mnozí deportovaní si majetek uložili u sousedů, kteří jim jej už nevrátili a návrat Židů brali jako zásahy do svého soukromí a majetku. Možná v této věci měl Erich Müller štěstí na slušné lidi, kteří mu vrátili alespoň nějaké věci, se kterými mohl začít svůj poválečný život. „Byly mi také vráceny některé věci rodičů, sestry a naše věci, které jsme s Aničkou před odsunem z Petřvaldu prodali fingoanou dohodou s povolením tehdejšího Bürgermeistersa jedné velmi slušné prodavačce z obchodu mé tehdejší tchyně. Rovněž tak ložní prádlo od Aničky a některé mé obleky měli jsme u dalších slušných lidí, kteří mi vše radostně vrátili.“ (Müller, s. 9). Osudy Židů postižených nucenou deportací se postupně uzavírají a vzpomínky se vytrácejí. Zmizely synagogy, židovské školy, zanikají hřbitovy, ztratili se Židé. Existence koncentračních táborů je zpochybňována, objevuje se nacistická literatura a společnost jen lhostejně přihlíží. Pokud se chceme vyvarovat opětovného přenosu holocaustu, je naším úkolem jej integrovat do dějin. Krátké vzpomínky Ericha Müllera lze považovat za určitou, když ne integrační, tedy individuální terapeutickou práci. Jeho svědectví přibližuje nejtěžší období jeho života. Otázkou zůstává, zda vůbec lze odčinit všechna přikopí, pogromy a vraždění spáchaná na Židech? A jaké pocity mají ti, kteří jen lhostejně přihlíželi, případně si ponechali židovský majetek?

A jak s osudem rodičů má žít „druhá generace holocaustu?“

Tak jako končívají pohádky, tak začíná nový život... ale pohádky s sebou nenesou miliony mrtvých (Manželé Müllerovi s dcerami Milenou a Hanou; zdroj: rodinné album)

Literatura

BORÁK, Mečislav. *Transport do tmy : první deportace evropských Židů*. Ostrava : Moravskoslezský den, 1994. 223 s.
MÜLLER, Erich. *Vzpomínky na válečné roky*. Ostrava : S. n. , 1998. 10 s. Vlastní rukopis.
ŠAMÁNKOVÁ, Dita. *Tigris* [online]. 13. 5. 2002 [cit. 2010-04-05]. Mezigenerační přenos traumatu holocaustu. Dostupné z WWW:

<<http://www.tigis.cz/PSYCHIAT/PSYCH202/03.htm>>.

Jerusalem : Yad Vashem, © 1999-2009 , Updated 14 Jul 2003 by LA [cit. 2010-04-01]. Jewishgen.org. Dostupné z WWW: <http://www.jewishgen.org/Yizkor/Pinkas_poland/pol7_00192.html>.

Ohlédněme se do minulosti.

Vítkovická chirurgie – lidé, dům, osudy.

II.díl

Mimořádný příběh o osudu bratří Velemínských, Jiřího (9.10.1912), Jana (22. 6. 1914) a Zdeňka (4. 3. 1918) i jejich matky Idy rozené Kellerové si zasluhuje širší sdělení. Bratři Velemínský se narodili v Ostravě – Mariánských Horách, oba starší studovali medicínu na KU v Praze. První období okupace je zastihlo v Ostravě, celá rodina byla zaregistrována a na Janově registraci byl záznam o jeho pobytu v Nisku. Kdy se bratři Velemínský objevili v Praze není přesně známo, pravděpodobně to bylo začátkem roku 1940. Janovi byla v květnu 1941 vystavena občanská legitimace na podkladě křestního listu, který mu vydal evangelický farní úřad v Ostravě 25. 7. 1939 a kde nebyla poznámka, že se jedná o Žida. Dne 16. 9. 1941 ohlásil Jan Velemínský ztrátu občanského průkazu a asi po měsíci dostal průkaz nový, avšak již s označením Jude. V Praze se také Jan dostal do styku s dalším Ostravákem, JUDr. Otakarem Weislem. Rodiny se již z Ostravy znaly, přátelily se a důvěřovaly si. Dr.Weisl byl Žid, antifašista, před válkou psal do Lidových novin a věnoval se aktivně kulturní a vzdělávací činnosti na Ostravsku, Těšínsku a Hlučínsku. V hlavním městě se nepodrobil povinné registraci Židů, naopak hledal napojení na některé odbojové skupiny v protektorátu, případně na parašutisty, kteří ještě gestapu unikali. O takovéto skupiny však byla v okolí nouze, více bylo konfidentů a udavačů. Jedním z nich byl jistý Karel Korynta, zkrachovalý číšník (neuměl ani německy) a kterého bona fide dr.Weisel doporučil do zaměstnání jako skladníka. Další pochybná osoba byl Koryntův švagr, kriminalista Jan Boček. O tom dr. Weisel zjistil že by mohl mít k dispozici pro odbojáře velmi důležitou věc – informační věstník zvaný Fahngugliste. To byla tiskovina, udávající kde koho gestapo hledá nebo našlo a byla zasílána na protektorátní policejní i četnické stanice. Z důležitosti skončila rychle, Korynta po rozhovoru s Weislem celou věc udal. Z poválečného řízení vyplývá, že to bylo na jaře 1943. Služba u vchodu do Pečkova paláce jej poslala do čtvrtého patra, kde sídlil protiparašutistický referát IV -2-b. Řídil jej kriminální komisař SS Hauptsturmführer Willi Leimer. V tomto oddělení pracoval i Jaroslav Nachtman, původem Čech, bývalý zaměstnanec protektorátní policie, který německé občanství získal za okupace. Nachtman se svou obratností dostal do styku skoro se všemi složkami odboje a byl také pověřen prověřením udání na Weisla. Během schůzek se Nachtman (přejmenovaný na Bočka) vetřel do Weislerovy důvěry. Nachtman – Boček získal od důvěřivého Seidla asi dost informací, ale ten je vzhledem ke svému určení nepokládal pro sebe za důležité, agenda byla předána kriminálnímu radovi Adolfu Fuksovi, který byl pověřen vyšetřovat organizace české národní opozice. 6. 9. 1943 v podloubí lékařského domu na Vinohradech došlo k „zatčení „ Nachtmana-Bočka a současně také odbojářů ing. Jaromíra Kála a Dr. Oldřicha Černého. Následujícího dne byli uvězněni manželé Weislovi a kromě dalších odbojářů i Dr. Jan Velemínský a jeho bratr Zdeněk. Bratr Jiří s matkou Idou byli dopadeni ve svém bytě v Jáchymově ulici v Praze. Skupina byla označena jako „Ilegální odbojová organizace Žida Dr. Otakara Weisla.“ O případu byl uvědoměn i státní ministr pro protektorát K. H. Frank a SD SS – Standartenführer Dr. Erwin Weinmann. V dokumentech se také udává o pokusech využití kyseliny pikrové a pěti pistolí pro záškodnické akce. Otakar Weisl byl uvězněn na Pankráci, poté odeslán do vězení pro Židy na Karlově náměstí. Jeho žena, Ludmila Weislová, byla přes Malou pevnost v Terezíně koncem listopadu 1944 transportována do Ravensbrücku. Přes Terezín byla do koncentračního tábora poslána i Ida Velemínská. Dle svědectví spoluvězeňkyně tam 30. 11. 1944 zemřela. Do Osvětimi byli posláni i tři její synové. Židé v této době již nebyli souzeni, rozhodovalo jen gestapo. Zdeněk a Jiří vězení přežili. Z Osvětimi byli v lednu 1945 transportováni do Gross-Rosenu a poté do Buchenwaldu. Ještě před odjezdem se od spoluvězeň dozvěděli, že bratr Jan byl 30. 12. 1944 v Osvětimi popraven. Weislova skupina byla zlikvi-

dována v lednu 1944, sám Weisl si uvědomoval škody, které odboji vznikly z jeho důvěrnosti vůči Nachtman – Bočkovi. Výsledky na gestapu probíhaly s neobyčejnou surovostí, druhý vyšetřovaný v téže kauze, Josef Liebel byl ubit. Otakar Weisl byl popraven v terezínské Malé pevnosti 11.12.1944. Jaroslav Nachtman, kolaborant, který se zasloužil o utrpení a smrt mnoha českých vlastenců a odbojářů byl sice 13. 11. 1946 odsouzen k 25 letům vězení, ale záhy byl propuštěn, poté pracoval jako dentista ve Voticích a nový soud měl 29. 4. 1969. Nikoliv za své zločiny během okupace, ale podvodné vydávání se za lékaře-stomatologa. Odsouzen byl na 9 měsíců, pak spolupracoval s STB a vcelku s úlevou pro tehdejší stát a požehnáním prezidenta Dr. Gustava Husáka se v roce 1974 vystěhoval do Spolkové republiky Německo. Trampoty MUDr. Jiřího Velemínského pokračovaly po okupaci ČSSR „ bratskými“ vojsky.

Byl spolu s jinými lékaři (**Doc. Mojmír Ševčík**) vyhozen ze zaměstnání (MÚNZ Fifejdy) a pracovní příležitost mu byla, včetně uznání jeho hodnot, dána na Slovensku.

S použitím údajů Aleny Hájkové pro ŽO Ostrava **sepsal MUDr. Antonín Bělař**.

Použito bylo autorova rozhovoru s paní Velemínskou v roce 2002.

Akce pořádané ŽO v Ostravě:

- ❖ **9. 3. 2012 Purim** v 16.00 hod. v Hotelu Harmony. Cena: pro členy 150 Kč, nečleny 200 Kč a studenty 100 Kč. Prosíme, přihlaste se na sekretariátu nejpozději **do 5. 3. 2012**.
- ❖ **21. 3. 2012 WIZO:** bude se konat v 15 hod. přednáška Purim, přednáší pan doc. ThDr. Tomáš Novotný
- ❖ **23. 3. 2012 Kabalat Šabat** v 17.00 hod. v prostorách ŽOO.
- ❖ **6. 4. 2012 Pesach** v hotelu Harmony v 16.00 hod. Cena: pro členy 200 Kč, studenty 100 Kč a nečleny 250 Kč. Přihlaste se nejpozději **do 2. 4. 2012** na sekretariátu ŽOO.
- ❖ **13. 4. 2012 Kabalat Šabat** v 17.00 hod. v prostorách ŽOO.
- ❖ **15. 4. 2012 Tryzna** v neděli v 10.00 hod, autobus bude přistaven **u ŽOO a odjíždět se bude v 9,45 hod.**
- ❖ **18. 4. 2012 WIZO** v 15.00 hod. v prostorách ŽOO.
- ❖ **25. 4. 2012 ŽOO** pořádá pro své členy tematický **výlet- Helfštýn - Lipník n/Bečvou – Hranice**. Odjezd od ŽOO v 10.00 hod. Počet míst je omezen. **Přihlaste se nejpozději do 20. 4. 2012.**

Nepřehledně informace :

Podmínky pro proplácení léků, potravinových doplňků, zdravotních pomůcek, příspěvků na léčebnou a preventivní péči.

Německá nadace Erinnerung, Verantwortung und Zukunft poskytla Nadačnímu fondu obětem holocaustu grant (NFOH), který je financován z daru Deutsche Bahn, na pomoc obětem nacistického režimu ve střední a východní Evropě. Nadační fond obětem holocaustu (NFOH) financuje od 1. ledna 2012 dvouletý projekt sociální, zdravotní a psychologické péče, poskytované židovskými obcemi a organizacemi v České republice. Cílem projektu je poskytování profesionálních služeb obětem nacismu, resp. holocaustu, zkvalitnění jejich života a důstojné stáří s ohledem na jejich válečnou zkušenost. Část získaného grantu ve výši 33 525 EUR je určena na proplácení léků, potravinových doplňků, zdravotních pomůcek, příspěvků na léčebnou a preventivní péči. Kdo může o příspěvek žádat?

Žijící oběti nacistické perzekuce: zejména vězňové koncentračních táborů a ghatt, ukryvané děti, vojáci a odbojáři, tzv. Wintonovy děti, nežidovští partneři, kteří žili v tzv. smíšeném manželství během druhé světové války, vlastníci ocenění Spravedliví mezi národy Splnění

této podmínky se prokazuje při žádosti. Osvědčuje se některým z následujících způsobů (spolu s dokladem totožnosti – občanským průkazem nebo pasem): v případě, že jste již doložil/a doklad při žádosti o příspěvek ze Zdravotního fondu Claims Conference, nemusíte znovu doklad předkládat, v případě, že nedostáváte příspěvek od Claims Conference, předložte jakýkoli doklad o Vaší perzekuci během nacismu (výpis z kartotéky transportů, osvědčení dle zákona 255/1946 Sb., rodný list, oddací list aj.) O příspěvek je možné požádat prostřednictvím formuláře, který si můžete vyzvednout na sekretariátu na ŽOO. Koordinátorkou proplácení léků je paní Zlata Kopecká ze Sociálního oddělení Židovské obce v Praze, která žádosti přijímá a zpracovává.

Kontakt:

Zlata Kopecká

Židovská obec v Praze, Sociální oddělení

Maiselova 18, 110 00 Praha 1

Tel.: 224 800 810 , E-mail: kopecka@kehilaprag.cz

27. leden je Mezinárodním dnem památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. Byl vyhlášen Valným shromážděním Organizace spojených národů 1. listopadu 2005. Má připomínat utrpení přibližně šesti milionů židovských obětí během holocaustu za druhé světové války. Datum 27. ledna bylo vybráno záměrně, jelikož toho dne roku 1945 byl Rudou armádou osvobozen nacistický koncentrační a vyhlazovací tábor Osvětim - Březinka. Také v Česku si toto výročí každoročně připomínáme a proto se dne 27. ledna v hlavním sálu Senátu Parlamentu České republiky konalo již po sedmé slavnostní shromáždění k uctění tohoto dne, a to pod záštitou

předsedkyně Parlamentu ČR paní Miroslavy Němcové a 1. místopředsedy Senátu Parlamentu ČR pana Přemysla Sobotky. Tohoto shromáždění se zúčastnila za ŽOO předsedkyně PhDr. Milena Slaninová a jako hosté pak pan ing. Michal Salomonovič a pan Luděk Eliáš.

PhDr. Milena Slaninová

Napsali nám.....

Náhrobek pro sestru paní Věru Klečkovou

V březnu roku 2011 zemřela po těžké nemoci dlouholetá členka ŽOO sestra Věra Klečková. Její ostatky byly uloženy na židovském hřbitově ve Slezské Ostravě. My, klientky agentury TIKVAH při ŽOO, jsme požádaly představenstvo o rekonstrukci a písemné označení jejího hrobu. Představenstvo v čele s paní předsedkyní paní PhDr. Milenou Slaninovou naší žádosti vyhovělo a na náklady obce hrob opraví. Za tento vstřícný přístup k zesnulé celému představenstvu ŽOO mnohokrát děkujeme. Paní Věra Klečková byla terezínskou vězenkyní, v minulosti zastávala funkci předsedkyně ŽOO, předsedkyně ČSBS městského výboru v Ostravě, předsedkyně ZO ČSBS v Ostravě – Mariánských Horách, také pomáhala potřebným.

Za kladné vyřízení mnohokrát děkujeme.

Věra Vaňková

Stručný popis pobytu našich členů ŽO a Agentury TIKVAH v rekreačně zdravotním zařízení lázní Teplice nad Bečvou v léčebném domě Moravan

Agentura domácí péče TIKVAH a představenstvo ŽO v Ostravě navrhli v tomto roce pro své členy, kteří přežili holocaust, rehabilitační pobyt v lázních Teplice nad Bečvou. Po oznámení členům, kterých se to týkalo a s jejich souhlasem, započala paní Alena Ševčíková s paní Radkou Hrouzkovou tento pobyt zařizovat. S velkým pracovním nasazením obou jmenovaných byl tento pobyt uskutečněn. Dne 12. listopadu 2011 jsme byli autobusem sváženi a kolem 13.00 hod. jsme dorazili na místo, do Teplic nad Bečvou do léčebného domu Moravan. Po nutných osobních formalitách, které vyřizovaly paní Hrouzková s paní Ševčíkovou, nám byly rozdány klíče od pokojů. Jednalo se o jedno nebo dvoulůžkové pokoje s koupelnou, WC, televizí, telefonem, radiem i lednicí. Pak jsme postupně absolvovaly vstupní lékařskou prohlídku. Paní doktorka s námi sepsala naše diagnózy, změřila tlak, ptala se, zda máme své léky a určila rehabilitační procedury. Paní Alenka nám posléze vysvětlila, kde se nachází místa jednotlivých procedur. Po této informaci jsme se uchýlili na své pokoje s tím, že po vybalení a uložení svých věcí se v 17.30 hod sejdeme v jídelně. I v jídelně nám bylo přiděleno stálé místo, na kterém jsme po celou dobu pobytu seděli. Od příštího dne byl postup a průběh rehabilitací následující: ráno, v 7.30 hod., byla snídaně ve formě švédských stolů, načež následovaly procedury. Když jsme si (pochopitelně) ihned nevěděly rady, pomohly nám ochotně paní Alenka, Radka i naše pečovatelky paní Iva a paní Jarka. Nejčastější procedury byly uhličité lázně, masáže, cvičení, parafín, kyslíková terapie a další. Denně jsme měli k dispozici bazén a výborně se v něm plavalo. V 11.30 hod. byl oběd, mohli jsme si vybírat ze tří jídel, která byla vždy bohatá na zeleninu i maso. Po obědě následoval dvouhodinový odpočinek, ovšem někteří z nás měli ještě i procedury. Odpoledne jsme obvykle navštívili kavárnu, kde jsme si dali kávu, zákusek a při tom diskutovali o dojmech z pobytu. Ti zdravější z nás absolvovali vycházky po okolí, ti méně pohybliví jen kolem areálu. K večeru se obvykle chodilo do bazénu. K večeři jsme se většinou scházeli v 17.30 hod. a taktéž bylo možné si vybrat ze tří jídel. Po večeři se každý věnoval svému koníčku. Někteří si četli nebo se dívali na televizi. Stalo se také, že se někdo z nás nachladil, ale to se většinou během dne upravilo. Počasí nám celkem přálo, bylo sice větrno, ale bez plískanic. Když jsem se podívala z okna, viděla jsem opadlé stromy, na zemi ustlané listí, jako by se příroda ukládala k zimnímu spánku. Jednou se v kavárně konala i taneční zábava, i my jsme se zúčastnili, alespoň k poslechu, ale trochu jsme si i zazpívali. Někteří z nás i tančili. Pobyt rychle ubíhal a jedenáctý den jsme už balili s vědomím, že nám rehabilitační pobyt v Moravanu končí. Večer jsme se ještě sešli k hodnocení celého pobytu. 24. 11. byl den odjezdu. Někteří z nás měli ještě procedury a po obědě už pro nás přijel autobus a pan Petr Hytka nám pomáhal se zavazadly. Tento rehabilitační pobyt můžeme hodnotit velmi kladně. Pochopitelně se každý pohyboval a zaměstnával dle svého zdravotního stavu.

Všem pracovnícím Agentury domácí péče TIKVAH děkujeme za vzornou organizaci a obětavou péči, jmenovitě paním Radce Hrouzkové, Aleně Ševčíkové, pečovatelkám Jarce Šulěřové a Ivě Ociskové. Vyslovuji všem, kteří na této akci spolupracovali vřelý dík za péči, kterou nám starým a méně pohyblivým věnovali.

Všem přejeme hlavně zdraví a vše nejlepší v roce 2012 s tím, že se takový zdravotní pobyt opět někdy uskuteční.

Věra Vaňková

Milé sestry a bratři.

Nastal rok 2012 a my jsme se sešly k prvnímu **POSEZENÍČKU**.

Předně nám všem jménem svým a jménem celého kolektivu, přeji zdraví, lásku a hodně pracovních úspěchů. Děkujeme představenstvu Židovské obce v Ostravě, předsedkyni PhDr. Mileně Slaninové, paní Aleně Ševčíkové, vedoucí agentury TIKVAH paní Radce Hrouzkové a všem pečovatelkám, které se o nás starají. Nyní budu trochu bilancovat: V březnu 2011 se uskutečnil tematický zájezd do Frenštátu (výstava Ghetto jménem Baluty-Zpráva o Lodži.) V dubnu se konala tryzna na židovském hřbitově ve Slezské Ostravě. Po projevu našeho člena, byly rozsvíceny svíce. Motlitbou a kulturním programem jsme zavzpomínali na své příbuzné, kteří se nevrátili z koncentračních táborů. V červnu proběhl zdařilý zájezd na Hukvaldy. Cestou jsme navštívili židovský hřbitov ve Frýdku. Zájezdu se zúčastnil také kantor Michal Foršt, počasí nám přálo a všechny členky byly spokojené. V roce 2011 jsme nezapomínaly na naše jubily při oblíbeném posezení s gratulací a pohoštěním. Zúčastňovaly jsme se taktéž WIZO, (jde o celostátní scházení členek obcí), které bylo vždy zastoupeno hodnotným přednášejícím. Obec pro nás také pořádala zdravotní rehabilitační cvičení a masáže. V hotelu Harmony jsme slavili židovské svátky (Purim, Pesach, Roš Hašana, Chanuka), přítomen byl vždy kantor Foršt, který nás provázel modlitbou, kulturní program vedl Doc. ThDr. Novotný, nechybělo bohaté pohoštění a volná zábava. V červnu nás navštívil zemský rabín Karol Efraim Sidon, návštěvu spojil s přednáškou „židovské dějiny.“

V červnu se konala u obchodního domu Baťa v Ostravě pietní vzpomínka na vypálení ostravských synagog, akci vedl kantor Michal Foršt, přítomna byla také chlapecká skupina s Izraele. V srpnu proběhl velice zdařilý jednodenní výlet do lázní Klímkovice. Dopoledne byly procedury koupání a vany, po obědě procházka po okolí a k večeru odjezd domů. V srpnu se konal „Den židovské kultury“ kde přednášel spisovatel pan Ivan Klima o svém pobytu v Terezíně. Po přednášce podepsal zájemcům svou novou knihu. V říjnu někteří z nás oslavili na obci své kulaté narozeniny 60 a více. V listopadu senioři strávili krásný rehabilitační pobyt v lázních Teplice nad Bečvou v LD Moravan, všichni jsme se poléčili a pobyt kladně hodnotili. V prosinci se konala výroční členská schůze ŽO Ostrava. Nezapomínáme také na naše členy, kteří v tomto roce zemřeli. S úctou vzpomínáme na sestru Hanu Tomešovou, sestru Věru Klečkovou, sestru Gretu Ryškovou a bratra Jana Mayera.

Také přeji vše nejlepší do Nového roku 2012, hlavně pevné zdraví, boží požehnání a slibujeme, pokud to náš zdravotní stav dovolí, že se zúčastníme všech akcí pořádané ŽO a agenturou Tikwah.

Věra Vaňková

Vzpomínka na paní Gretu Ryškovou, rozenou Steinerovou

Paní Greta Ryšková se narodila 27. dubna 1915 v Ostravě. Vyrůstala se svými pěti sourozenci v židovské rodině pana Jakuba Steinera v Radvanicích, kde měl její otec pronajatý hostinec. Vystudovala obchodní akademii a pak pracovala jako účetní ve firmě Františka Pastrňáka, obchodníka se dřevem v Ostravě. Tam se také seznámila s panem Janem Ryškou, se kterým v roce 1935 uzavřela manželství. Z tohoto svazku se narodilo 5 dětí, synové Arnošt a Jan ještě před válkou. Nejhorší období prožívala

během války, kdy se celá rodina ukrývala ve sklepech a stodolách jejich známých, jelikož z vlastního domu je vykázal bratr manžela, který tam rovněž bydlel, a to z toho důvodu, aby jako židé neohrožovali jeho rodinu. Žili stále ve strachu a své úkryty opouštěli jenom v noci. V této době byli do Terezína deportováni její bratr a dvě sestry. Takto se ukrývali až do června 1944, odkázáni jen na dobrodiní svých přátel. V roce 1944 se situace vyostřila a i jejich známí se obávali zatčení, proto museli své úkryty opustit. V červenci 1944 byla paní Greta Ryšková předvolána na gestapo, odkud měla být v 9. měsíci těhotenství i se svými dvěma syny deportována do koncentračního tábora. Při výslechu omdlela a byla převezena do nemocnice. 1. srpna 1944 se narodila dcera Věra. Synové paní Ryškové se zachránili tak, že je sousedka v nastalém zmatku odvedla z budovy gestapa. Počátkem ledna 1945 byla transportována se všemi třemi dětmi do internačního tábora v Hagiboru, kde zůstali až do osvobození. Ani manžel Jan nebyl ušetřen válečných útrap. Bylo mu řečeno, že pokud se rozvede se svou židovskou manželkou, zachrání se. Jelikož odmítl, i on se musel schovávat a v červenci roku 1944 byl zavléčen do koncentračního tábora v Bystřici u Benešova. Po skončení války se v červenci 1945 konečně celá rodina vrátila domů. V tomto šťastném období se ještě roku 1948 narodila dcera Zdeňka a v roce 1954 syn Břetislav. Po válce začali manželé Ryškoví znovu hospodařit na svém statku ve Václavovicích, čp. 63. Chovali koně, spoustu dobytka a drůbeže a paní Ryšková v té době zažila kromě starostí o děti jen samou dřinu. Navíc v době kolektivizace zemědělství v roce 1951 jim byl všechen dobytek a hospodářské stroje vyvlastněn a začleněn do nově vznikajícího JZD. Paní Ryšková byla rovněž donucena jít pracovat do JZD jako dojička a krmička krav. Zůstala tam až do svého důchodu. Po úmrtí manžela v listopadu 1984 přišla další pohroma. Syn Břetislav prodal jejich dům a i když měla paní Ryšková řádně zaknihován výměnek, nový majitel ji v jejím domě nenechal bydlet. Kratší dobu byla u syna Břetislava a pak se přestěhovala do domova s pečovatelskou službou na Gajdošově ulici v Ostravě. Když přestala být soběstačná, staraly se o ni střídavě její dcery Věrka a Zdeňka. I přes všechna utrpení a těžkou práci, která jí život připravil, neztrácela optimismus a dobrou náladu. Velmi ráda chodila na akce pořádané Židovskou obcí v Ostravě, kde se dobře bavila.

Paní Ryšková byla ryzím člověkem a zaslouží si úctu nás všech.

Zichrona livracha.

- Zpravodaj pro členy Židovské obce Ostrava je neveřejnou tiskovinou
- Vydává Židovská obec v Ostravě.
Distribuce poštou A. Ševčíková
- Příspěvky a připomínky posílejte na adresu: Židovská obec v Ostravě ul. Tovární 15, Ostrava 9, 709 00
- E-mail: sekretariat@kehila-ostrava.cz
- Uzávěrka příštího čísla je 30.5.2012

OSTRAVA!!!